

„Cześć, Tereska” reż. Robert Gliński

Opracowanie Piotr Wajda

I. PODSTAWOWE TECHNIKI NAUCZANIA

STOPKLATKA	
<p>Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>Wyświetl uczniom kadr przedstawiający Tereskę w trakcie szkolnej uroczystości (6:10) następnie zademonstruj kadr na którym widać dziewczynkę z rodzicami (3:02).</p> <p>Zademonstruj uczestnikom zajęć stopklatki ze sceny otwierającej film przedstawiające osiedle głównej bohaterki (0:52, 0:56, 1:17, 1:23, 1:49, 1:58).</p> <p>Przedstaw uczniom kadr przedstawiający ojca Tereski demolującego siekierą klatkę schodową (53:44).</p> <p>Pokaż uczniom kadr przedstawiający Edzia (79:59).</p>	<p>Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak można opisać najbliższe środowisko bohaterki na podstawie wskazanych kadrów? • Co można powiedzieć na podstawie wskazanych kadrów o Teresce? • Co można powiedzieć o pokazanym osiedlu? • Jakie elementy można w nim wyróżnić? • Za pomocą jakich środków artystycznych zostało pokazane środowisko w którym dorasta główna bohaterka? • W jakim planie zostało nakręcone to ujęcie? PODPOWIEDŹ: Plan ogólny. Ujęcie zostało nakręcone za pomocą kamery „z ręki”. • W jaki sposób ten kadr jest oświetlony? PODPOWIEDŹ: W kluczu niskim przy pomocy źródeł światła obecnych wyłącznie w świecie przedstawionym. Twórcy filmu zrezygnowali z doświetlenia kadru przy pomocy sztucznego oświetlenia mającego swoje źródło poza światem filmu. Dzięki temu, naturalizm całej sceny zostaje wzmocniony. • Z jakim gatunkiem filmowym powyższy kadr budzi skojarzenie? • Podaj przykłady filmów, w których znalazła się podobna scena ataku z siekierą. PODPOWIEDŹ: Na przykład <i>Lśnienie</i> Stanley’a Kubricka i <i>Furman Śmierci</i> Victora Sjöströma • W jaki sposób można opisać mężczyznę? Co można powiedzieć o pokoju, w którym przebywa mężczyzna?
DŹWIĘK I OBRAZ	
<p>Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>Zapoznaj uczniów ze sceną otwierającą film. Włącz im wyciszony początek filmu (do 2:01) i zadaj kilka pytań na jej temat. Następnie włącz tę samą scenę</p>	<p>Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapytaj uczniów jakie tło muzyczne wyobrażają sobie podczas tej sceny?

<p>ponownie, lecz tym razem z dźwiękiem.</p> <p>Zademonstruj z wyciszonym dźwiękiem uczniom scenę na podwórku, w trakcie której nastolatka zapala pierwszego papierosa (24:57–27:00). Następnie włącz tę samą scenę bez wyciszenia dźwięku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Czy w którymś momencie muzyka może się zmieniać? • Czy tło dźwiękowe użyte w trakcie sceny otwierającej film było zaskakujące? • Jakie inne tło dźwiękowe mogłoby się z powodzeniem pojawić w trakcie prezentowanej sceny? • Dlaczego dziecięcy śpiew słychać również wtedy, gdy akcja przenosi się na blokowisko. • Zapytaj uczniów jak może brzmieć ścieżka dźwiękowa w trakcie prezentowanej sceny?
---	--

CZOŁÓWKA I TYŁÓWKA

Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Wyświetl uczniom napisy początkowe (00:00-0:58).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jakie informacje pojawiają się w trakcie napisów początkowych? • Dlaczego w trakcie napisów początkowych pojawia się pierwsza właściwa scena filmu? • Jaka uroczystość jest tłem dla napisów początkowych?
<p>Wyświetl uczniom napisy końcowe (84:50-86:17).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jakie informacje pojawiają się w napisach końcowych? • W jaki sposób w napisach końcowych zostały podzielone postaci pojawiające się w filmie?

UJĘCIE

Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Zademonstruj uczniom scenę otwierającą film (0:00-2:10)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W jaki sposób zostało pokazane blokowisko? • Jak się bawią dzieci na podwórku? • Za pomocą jakich ujęć przedstawiono wydarzenia na podwórku? <u>PODPowiedź</u>: Głównie za pomocą planów ogólnych, które uzupełniane są przez plany totalne. Dopiero pod koniec sceny otwierającej film (moment przed wybiciem szyby w oknie koło którego stoi dziewczynka) pojawia się ujęcie w planie bliskim pokazujące twarz dziewczynki. • Jakie skojarzenia w widzu wywołuje blokowisko?

Pokaż uczniom pierwszą scenę zajęć w szkole (9:39–11:39).

Przedstaw uczestnikom scenę spotkania po latach Edzia z Tereską (18:09-22:22)

Wyświetl uczniom scenę pobicia przypadkowego mężczyzny przez znajomych Tereski pod sklepem (62:17-64:17) oraz pobicie mężczyzny na wózku inwalidzkim.

- W jaki sposób można opisać salę na której odbywają się zajęcia?
- Za pomocą jakich środków przedstawiono salę zajęciową? PODPOWIEDŹ: Chybotliwa kamera prowadzona „z ręki” potęguje ruch, dynamikę i poczucie gwaru panującego podczas zajęć, dodatkowo często powtarzające się bliskie ujęcia minimalizują przestrzeń obszernej sali na której odbywają się zajęcia.

- W jaki sposób została nakręcona ta scena?
- W jaki sposób pokazano ograniczoną powierzchnię mieszkania mężczyzny? PODPOWIEDŹ: Rama okna, koło którego siedzi Edzio na początku sceny sprawia wrażenie, że pomieszczenie w jego domu jest jeszcze mniejsze niż w rzeczywistości. W następnych ujęciach, przestrzeń kadrowa również jest nieustannie ograniczana przez reżysera za pomocą odpowiedniego kadrowania części umeblowania znajdującego się w mieszkaniu. Niepełnosprawny mężczyzna często jest kadrowany w taki sposób, by przestrzeń na około niego zamykała się za pomocą elementów układających się w liniarną kompozycję (np. na ujęciu w 18:30 min. twarz mężczyzny znajduje się pomiędzy drewnianą ramą)
- Za pomocą jakich środków formalnych zostało ukazane zmniejszanie się dystansu pomiędzy poruszającym się na wózku mężczyzną a główną bohaterką?
- Abstrahując od aspektów technicznych, istotne w kontekście tej sceny jest zadanie pytania o stosowność zachowania dorosłego mężczyzny.

- Czym różnią się obie sceny? Czy można w nich wskazać wspólne elementy?

PODPOWIEDŹ: Obie sceny w dużej mierze zostały przedstawione z perspektywy głównej bohaterki. Scena pobicia pod sklepem rozpoczyna się od planów ogólnych, kamera początkowo jest oddalona od miejsca pobicia, rejestruje punkt widzenia dziewczyny. Całość zmienia swój charakter dopiero w momencie, gdy bohaterka wraz z koleżanką podchodzą bliżej miejsca zdarzenia. Wówczas bijatyka zaczyna być chaotyczna, kamera rejestruje feralne wydarzenie z ręki. Z kolei scena pobicia Edzia rozpoczyna się właściwie od ujęć z perspek-

Filmoteka Szkolna

tywy dolnej rejestrujących twarz dziewczyny opowiadającej o gwałcie. Widać, że nastolatka jest o krok od płaczu. Opisywany sposób kadrowania przywodzi na myśl *Męczeństwo Joanny d'Arc* Theodora Drejera. Atak na Edzia jest spontaniczny i nie jest planowany. Widać to także po ciasniejszym sposobie kadrowania. Dodatkowo pierwszy atak został wyprowadzony spoza przestrzeni kadru.

II. KLUCZOWE PYTANIA

PRACA KAMERY

- Jak można opisać pracę kamery w filmie?
- Za pomocą jakich ujęć odwzorowano poczucie zagubienia głównej bohaterki?

KOLORYSTYKA

- Jakie kolory pojawiają się w filmie?
- Dlaczego film został nakręcony na czarno-białej taśmie?

POSTACI

- Kim jest główna bohaterką?
- Czy Tereska jest antybohaterką?
- Jakie subkultury pojawiają się w filmie? W jaki sposób została przedstawiona subkultura blockersów?
- Z kim mieszka Tereska?
- Jak można opisać rodziców dziewczynki?
- W jaki sposób traktują główną bohaterkę dorośli?
- Czy w otoczeniu Tereski pojawiają się jakieś pozytywne postacie?
- Jaki wpływ na nastolatkę miało najbliższe otoczenie?

NARRACJA

- W jaki sposób jest budowana dramaturgia prezentowanych wydarzeń?
- W jaki sposób został pokazany przeskok czasowy między wydarzeniami?
- W jaki sposób rozwija się drugoplanowy wątek niepełnosprawnego mężczyzny?

MIEJSCE AKCJI

- Gdzie rozgrywa się większość wydarzeń przedstawionych w filmie?
- Jak w scenie otwierającej film zostało przedstawione blokowisko na którym mieszka tytułowa bohaterka?
- Jak można opisać mieszkanie i pokój Tereski?

MUZYKA I DŹWIĘK

- Czy w filmie pojawia się muzyka?
- Jakie dźwięki stanowią warstwę diegetyczną filmu Roberta Glińskiego?

MOTYWY

- Kino inicjacyjne. *Cześć, Tereska* to w dużej mierze film o dorastaniu. Poproś uczniów, by wskazali „pierwsze razy” tytułowej bohaterki. Zadaj uczestnikom zajęć także pytanie o to, z jakimi emocjami wiąże się wkraczanie w dorosłość oraz w jaki sposób Tereska próbowała sobie z nimi radzić? Poproś uczniów, by wskazali przykłady filmów poruszających wątek dorastania głównych bohaterów.
- Motyw rodziny. Jak można opisać rodzinę tytułowej bohaterki? Jaka funkcję w kulturze pełnią najbliżsi członkowie rodziny? Jakie uczucia pojawiają się między rodzicami dziewczynki a Tereską? Czy są one pozytywne? Poproś uczniów, by wskazali jakieś przykłady obrazów rodziny w literaturze i sztuce.
- Szkoła. W jaki sposób została przedstawiona szkoła w filmie Glińskiego? Czy obraz szkoły we wskazanej produkcji odbiega od klasycznych reprezentacji opisywanego motywu? Poproś uczniów by wskazali różne filmowe i literackie przykłady.

KOMPOZYCJA (MISE-EN-SCENE)

- Jak zostało przedstawione środowisko, w którym dorasta Tereska?
- Jakie elementy filmu paradokumentalnego są obecne w produkcji Glińskiego?

Filmoteka Szkolna

PODPowiedź: W wielu scenach kamera została poprowadzona z ręki, w pomieszczeniach zrezygnowano ze sztucznego oświetlenia, muzyka w dużej mierze ogranicza się do dźwięków diegetycznych.

MONTAŻ

- W jaki sposób została nakręcona scena w galerii handlowej?

PODPowiedź: Za pomocą montażu równoległego. W ten sposób spotkanie nastolatków nabiera charakteru konfrontacji lub rywalizacji.

III. POMYSŁY NA ĆWICZENIA

PISANIE I CZYTANIE

- Poproś uczniów o opisanie wrażeń z filmu w formie krótkiej recenzji. Poinstruuuj ich, by wskazali jakiemu odbiorcy film Roberta Glińskiego może przypaść do gustu oraz by w swoich tekstach uwzględnili odpowiedź na pytanie, do jakiego odbiorcy film *Cześć, Tereska* jest skierowany?
- Poproś uczniów, by napisali esej, w którym dokonają analizy obrazu rodziny na podstawie filmu *Cześć, Tereska* Roberta Glińskiego oraz *Rodzina człowiecza* Władysława Ślesickiego. Poinstruuuj uczniów, by w obu tytułach wskazali podobieństwa i różnice w ukazywaniu wskazanego motywu.
- Poproś uczniów, by pracując w grupach stworzyli plan dnia Tereski. Następnie poleć uczestnikom zajęć, by przygotowali swoje harmonogramy dnia. Zadaż uczniom pytanie, czym różni się ich plan dnia oraz jak mógłby wyglądać harmonogram bohaterki. Z czego wynikają różnice? Które z czynności wykonywanych przez Tereskę mogłyby mieć pozytywny wpływ na bohaterkę?

SŁUCHANIE I MÓWIENIE

- Przeprowadź z uczniami dyskusję na temat wizerunku polskiego blokowiska przedstawionego w filmie Roberta Glińskiego. Zwróć uczestnikom zajęć uwagę na fakt, że *Cześć, Tereska* powstało w 2000 roku. Zadaż pytanie czy po upływie dwudziestu lat od premiery filmu, sytuacja na polskich blokowiskach wygląda w sposób przedstawiony we wskazanym tytule. Zapytaj także o stereotypy obecne w filmie.
- Zadaż uczniom pytanie o osoby z otoczenia głównej bohaterki. W jaki sposób oceniają najbliższych Tereski? Zadaż im pytanie, czy w jakiś sposób spoczywa na nich odpowiedzialność za losy nastolatki? Zapytaj także, czy pomogli/mogli pomóc głównej bohaterce filmu Roberta Glińskiego?
- Podziel uczniów na cztery grupy. Następnie poleć każdej z nich, by spróbowała odpowiedzieć kolejno na takie zagadnienia jak: emocje, relacje rodzinne, system wartości bohaterów, organizacje pomagające młodzieży. Każda z grup opracowuje wskazany temat, po czym następuje dyskusja uwzględniająca kontekst filmu Glińskiego. Zapytaj uczniów jakie emocje wzbudził w nich obejrzany film.
- Przeprowadź z uczniami dyskusję na temat relacji pomiędzy Tereską a Edziem. Zadaż im pytanie na temat emocji i odczuć, które wzbudziły w nich sceny z udziałem niepełnosprawnego mężczyzny. Zapytaj również o to, jakie emocje towarzyszyły im w scenie, w której widz poznaje Edzia.

KSZTAŁCENIE WIELOKIERUNKOWE

- Poproś uczniów, by zwrócili uwagę na warstwę językową filmu. Zadaż im pytanie, czy twórcy filmu w przekonujący sposób odzwierciedlili slang blokowersów. Przypomnij im, że film powstał w 2001 roku.
- Jakie subkultury można wskazać w filmie? Czy przedstawiony w filmie wizerunek blokowersów i innych grup jest aktualny?
- Poproś uczniów, by wskazali jakie patologie i problemy społeczne zostały ukazane w filmie. Poleć uczestnikom zajęć, by postarali się wskazać potencjalne przyczyny (nie tylko na podstawie scen bezpośrednio ukazanych w omawianym tytule) takich zachowań. Zapytaj uczniów, jakie organizacje społeczne pomagają osobom znajdującym się w podobnej sytuacji życiowej.

Wykorzystano format analiz filmoznawczych przygotowany na podstawie opracowań British Film Institute.

Organizatorzy:

